

11. Тлумачний словник сучасної української мови / [укл. Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко / за ред. докт. філол. наук, проф. В. С. Калашника]. – Х., 2005. – 800 с.
12. Тресиддер Дж. Словарь символов ; пер. с англ. С. Палько / Дж. Тресиддер. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2001. – 448 с.
13. Українка Л. Грішниця / Л. Українка // Думи і мрії. – Львів : Каменяр, 1983. – С. 82–90.
14. Українка Л. Зібр. тв. : у 12 т. / Леся Українка. – К. : Наук. думка, 1975. – Т. 2. – 368 с.
15. Шейнина Е. Я. Энциклопедия символов / Е. Я. Шейнина. – М. : ООО "Издательство АСТ" ; Х. : ООО "Торсинг", 2003. – 591 с.
16. Элиаде М. Космос и история / М. Элиаде. – М. : Прогресс, 1987. – 312 с.
17. Энциклопедия символов, знаков, эмблем / [сост. В. Андреева и др.]. – М. : Локид ; Миф, 2000. – 578 с.

Анотація

У статті зроблена спроба дослідити семантичну й символічну площини міських локусів, які представлені в ліро-епосі письменниці: назви різних споруд (палати, замок, маєток, будова, вежа, храм, церква, темниця, тюрма), елементи міського ландшафту (вулиця, дорога, майдан), архітектурні назви, що перейшли в міські (стіна, мур, брама). Досліджується людський простір, його креативний чи деструктивний смисл, відтворений психологічно точно за допомогою символізації його зовнішніх ознак – локусів.

Ключові слова: ліро-епос, символіка, семантика, місто, будівля.

Аннотация

В статье предпринята попытка исследовать семантическую и символическую плоскости городских локусов, встречающихся в лиро-эпосе писательницы: названия различных зданий (палаты, замок, имение, строение, башня, храм, церковь, темница, тюрьма), элементы городского ландшафта (улица, дорога, площадь), архитектурные названия, перешедшие в городские (стена). Исследуется человеческое пространство, его креативный или деструктивный смысл, воспроизведенный психологически точно посредством символизации его внешних признаков – локусов.

Ключевые слова: лиро-эпос, символика, семантика, город, здание.

Summary

In the article we made an attempt to study semantic and symbolic plane of urban locus found in the lyric-epic of the writer: the names of various buildings (palace, castle, estate, construction, tower, temple, church, dungeon, prison), the elements of urban landscape (street, road, square), architectural names which turned into urban (wall). Human space, its creative and destructive meaning reproduced psychologically with the help of symbolization of its outward indications – locus.

Keywords: lyric-epic, symbolism, semantics, town, building.

УДК 81'373.2:82–32:821.111(73)

Литовка О.В.,
аспірантка,
Класичний приватний університет

ЗАГОЛОВОК У РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ МІСЬКОГО ТОПОСУ

Заголовок – один з найважливіших компонентів художнього тексту, перший знак твору. Він займає сильну позицію, виступає актуалізатором практично всіх

текстових категорій [5] і пов'язаний із домінантою тексту [7]. Значення заголовка проектується на зміст всіх текстових рівнів і частин, на його загальну наскрізну ідею [12]. Він може називати антропоцентри, вказувати на час та місце дії або виділяти основний концепт тексту. Але, як зазначає З.Я. Тураєва, у більшості випадків заголовки стає ключем до розуміння твору лише після його прочитання та на широкому історико-філологічному фоні, адже “багато заголовків містять у собі алюзії і вимагають від читача знань міфології, історії літератури, історії релігії” [10, 53].

Ціль даної статті – виявити особливості заголовка у формуванні міського топосу англомовного тексту короткого оповідання. **Матеріалом дослідження** служить коротке оповідання Ф. Скота Фіцджеральда “Повернення до Вавилону” (“Babylon Revisited”) [14]. **Актуальність** теми зумовлена насамперед інтересом сучасної лінгвістики тексту до простору-часу як складової моделі короткого оповідання. **Гіпотеза**, що нами висувається, полягає у тому, що просторово-часовий топос має безпосередній зв'язок із заголовком короткого оповідання.

У статті заголовки розглядаються через текстову складову топосу локально-часової єдності. Згідно О. Г. Фоменко, топос простору-часу передбачає три види досвіду: минулий, епіфанічний і симультанний позачасовий [11]. Минулий досвід підготовлює епіфанізацію, у ньому накопичується попередня просторова одночасність. Це спогади, асоціації, пов'язані з минулим. На мовному рівні цей досвід виражений включенням лексичних одиниць, що входять у тезаурусні зв'язки з домінантою “пам'ять”, використанням конструкції “used” + infinitive у протиставленні до “after”. Тобто йдеться про багаторазові дії, що були характерними у минулому, але більше не є актуальними. Вони відбувались “тоді і там”.

У епіфанічному досвіді, навпаки, спостерігаємо реалізацію дії “тут і зараз”, це власне просторова одночасність. Експлікування цього досвіду відбувається за допомогою прислівників “here” / “now”, вказівних займенників “this” / “these”, особових форм дієслів у теперішньому часі, просторово-часових прислівників, номінативних речень, спонукальних і питальних речень тощо.

Симультанний позачасовий досвід – це перехід просторової одночасності. Його циклічність призводить до фокус-епіфанії, і таким чином індивідуальний епіфанічний досвід переходить у загальнолюдський. Симультанний позачасовий досвід актуалізують реалії, топоніміка, елементи міфології, позачасові сентенції тощо. Для лінгвопростору характерним є асоціативні повтори, слова-гібриди, а також наявність порушень норм стандартної англійської мови.

У літературі ХХ ст. посилюється інтерес до міфопоетичних образів та міфопоетичної моделі простору-часу [13]. Слідуючи за Г. Стайн, Е. Паунд та Дж. Джойсом у традиції європейського модернізму, Ф. Скот Фіцджеральд використав у своєму творі міфологему Вавилону. Саме слово *Вавилон* у тексті оповідання при цьому жодного разу не використовується, а вживається тільки як його перший фреймовий знак, метафора.

В оповіданні Ф. Скота Фіцджеральда минулий досвід становить континентальний топос. До нього належать лексеми *Europe, Switzerland, France,*

French (те, що стосується французького), *French* (представники нації), *Prague*, *Czechs*. Це події, що відбувалися три роки тому, коли головний герой оповідання Чарлі Вейлз з дружиною Хелен приїхав до Європи. Як багато інших заможних американців, вони почали викидати гроші на вітер і вести розгульний спосіб життя (*were tearing around Europe throwing money away*), поки їх шлюб не розпався від нескінченних сварок, дружина не померла, а чоловік не потрапив до лікарні, хворий на алкоголізм, втративши при цьому право опіки над їхньою донькою [14, 247]. Цей досвід у тексті відзначається словами “past”, “that”, “those”, “then”, “before”, “ago”: *names from the long list of a year and a half ago, a couple of years ago, sudden ghosts out of the past, lavish times of three years ago, about three years ago, the night you did that terrible thing, if you hadn't been in a sanitarium then, up to three years ago, think of all this before, that distrust, on that terrible February night, that was the beginning of the end, that condition of utter irresponsibility, those days like a nightmare* [14, 232, 233, 239, 241, 243, 245, 246, 248, 251]. Часто зустрічаються часові показники, що означають “ті часи”: *other days, from the time I came over until I collapsed* [14, 236, 242] та ін.

Текст побудований на постійних протиставленнях “тоді” і “зараз”, “там” і “тут”, що актуалізують значення “після”: після тієї жахливої ночі, коли Чарлі залишив дружину на вулиці у лютий мороз, замкнувши двері зсередини. Цей момент був переломним у їхніх стосунках і став початком кінця.

Асоціації і спогади минулого тісно пов'язані з домінантою “пам'ять” і в тексті оповідання виражені повторами лексеми “remember”: **Remember** *the night of George Hardt's bachelor dinner here?; He remembered thousand-franc notes given to an orchestra for playing a single number, hundred-franc notes tossed to a doorman for calling a cab; an offering to destiny that he might not remember the things most worth remembering, the things that now he would always remember, remembered so vividly; remembering all the plans he and Helen had made* [14, 233, 237, 245, 246].

Європа, а зокрема Париж як європейське місто, у минулому досвіді – метафоричний архетип Вавилону, галасливий і багатолюдний, де багаті американці витрачають гроші на випивку і розваги; сучасне західне місто, де розкіш і пороки досягли свого піку і пророкують трагедію.

Вавилон як топонім має три значення: дотопонімічне або етимологічне, власне топонімічне або пряме географічне значення і посттопонімічне значення, тобто різноманітні асоціації, що з'являються у зв'язку з назвою цього міста [8]. У перекладі з семітської акадської мови Вавилон або Бабель означає “Брама божа” [2, 155]. Це давня столиця Вавилонії, що знаходилася на берегах річки Євфрат багато років до нашої ери і досягла небувалого розвитку і величі у VI ст. до н.е. [4]. Вавилон став найбільшим і найбагатшим містом світу, але разом з тим його назва зробилася синонімом аморальності і розпусти, “міста, що потопає в розкоші і пороках” [1, 18], “Великої хвойди” [2, 237], на яку неминуче чекає кара небесна. Деякі дослідники відмічають використання у творах протилежних образів міст – міста-хвойди і міста-диви або міста-пекла і міста-раю [9]. Місто-хвойда, прокляте і розбещене, місто над безоднею або місто-безодня і є втіленням Вавилону. Місто

саме стало текстом, а отже в даному оповіданні ми маємо справу з текстом в тексті. Такий заголовок виконує завдання важливого початкового стимулу і має великий прагматичний потенціал.

Лексема “місто” має ряд значень і синонімів: city → abode → restaurant, café, bar, club [15, 5-6, 54]. А отже заголовок з'являється в тексті у повторях назв барів, ресторанів та кав'ярень міста: *Ritz bar, Duval's restaurant, Zelli's, Café of Heaven and Hell, brasserie, bistro, Le Grand Vatel, the Florida Griffons, the Casino, cabarets, Brichtop's, the Poet's Cave, the Empire*.

Оповідання Фіцджеральда містить чимало автобіографічних елементів. Міські локуси Парижу були добре знайомі автору, який у числі інших американських творчих особистостей провів там багато місяців протягом 1921–1931 років. Серед цих локусів яскраво виділяється бар Ріц, який був надзвичайно популярним серед американців особливо у 20-ті роки ХХ століття. Ріц також з'являється як місце дії у оповіданні “Весілля” (“The Bridal Party”) і романі “Ніч лагідна” (“Tender Is the Night”), обидва з яких мають текстовий зв'язок з “Поверненням до Вавилону”. Цей бар є рамковим у оповідання: туди одразу прямує Чарлі після приїзду до міста, звідти приходять йому нещаслива записка від Лорейн, там він дізнається про відмову відновлення батьківських прав і саме там до нього приходять усвідомлення втрати і розплати за давні гріхи.

Особливу увагу також привертає назва *Café of Heaven and Hell*. Це відсилає нас до двох образів міст – міста-раю і міста-пекла, а через використану в тексті лексему *socotte* (фр. *жінка легкої поведінки*) виходимо на домінують міста-хвойди.

“Місто” також стоїть в одному синонімічному ряді з лексемами “гроші”, “багатство”, “процвітання” (city→capital→riches, money, wealth, prosperity) [15, 45, 54, 227, 402], а Вавилон, як вже було сказано, є символом розкоші. А отже, до семантичного поля заголовка входять також включення *rich, rich man, millionaire, income, luxury, prosperity, boom, money, francs, cents, notes*. Гроші давали Чарлі велику насолоду, він відчував себе майже володарем світу (“*We were a sort of royalty, almost infallible, with a sort of magic around us*”) [14, 235]. Тим не менш саме через великі гроші життя Чарлі пішло шкереберть, і він сам визнав, що втратив все, що йому було потрібно, не під час краху, а під час економічного буму, процвітання.

Ідея щастя, зруйнованого грошима, з'являється також у творах Ф. Скот Фіцджеральда “По той бік раю” (“This Side of Paradise”), “Діамант величиною з готель Ріц” (“The Diamond as Big as the Ritz”) та інших. В них автор змальовує духовну бідність тогочасного американського суспільства, що у прагненні до американської мрії забувають про істинні людські цінності; показує безсилля грошей, їх невічність, а справжнє багатство вбачає не в їх кількості, а в тому, наскільки людина багата духовно, в домі, родині, дітях.

Отже, континентальний топос з його провідною семою “money” стикає нас безпосередньо з заголовками твору (Вавилон – місто, де панує розкіш і гроші відчиняють будь-які двері перед багатіями).

Епіфанічний досвід становить топос “американці в Парижі”. У тексті оповідання цей досвід актуалізується повторами прислівника “now” (*his own rhythm was different now; he was functioning, serious, stronger now; now I'm functioning and behaving damn well; Charlie's feet were planted on the earth now*) [14, 239, 240, 243, 244]. Повернувшись до французької столиці, Чарлі не тільки демонструє радикальні зміни у своєму житті (він кинув пиячити, бізнес знову пішов угору і в його планах знову мати дім і доньку в ньому), але й відмічає, що змінився сам Париж. Він перестав бути американським (*It was not an American bar any more... It had gone back into France*) [14, 232]. А наступна бесіда між Чарлі та сестрою його померлої дружини ще більше підкреслює глибину цих змін:

“How do you like being back in Paris?”

“It seems very funny to see so few Americans around”.

“I'm delighted”, Marion said vehemently. “Now at least you can go into a store without their assuming you're a millionaire. We've suffered like everybody, but on the whole it's a good deal pleasanter”.

“But it was nice while it lasted”, Charlie said. “We were a sort of royalty, almost infallible, with a sort of magic around us. In the bar this afternoon” – he stumbled, seeing his mistake – “there wasn't a man I knew” [14, 235].

У епіфанічному досвіді американці перестали панувати в Парижі. Після фінансового краху 1929 р. частина з них залишилася банкрутами, а прибутки інших значно скоротилися, що примусило їх вести скромніше життя або зовсім покинути місто спокус (*Paris was so empty; stillness in the Ritz bar*) [14, 232].

Змінюється також ставлення Чарлі до Парижа: замість дорогих кабаре він хотів би відвідати дешеві ресторани міста, де менш ніж за п'ять франків можна замовити обід з п'яти страв та вино (*He had never eaten at a really cheap restaurant in Paris. Five-course dinner, four francs fifty, eighteen cents, wine included. For some odd reason he wished that he had*) [14, 232]. Він мріє відчутти провінціалізм Лівого берега і шкодує, що зіпсував для себе це місто (*I spoiled this city for myself. <...> everything was gone, and I was gone*) [14, 234].

Грамотичною складовою є використання порівняльного ступеня прикметників (*clearer and more judicious eyes than those of other days; he was stronger than they were now*), дієслівні форми тривалого часу (*I'm functioning*), питальні й спонукальні речення (*What had he expected?; Please leave Helen out of it*), кличні речення, що виражають різні емоції: подив, гнів (*I can't help what I think!; Do what you like!; What an outrage!*) [14, 236, 240, 242, 243, 244, 245, 250]. Слід відзначити також повторюваність дій, що виражена прислівником “again” (*I don't feel up to going over that again; his income was again twice as large as their own; It won't happen again; The door of the world was open again*) [14, 243, 244, 246].

Чарлі раптом розуміє, що всі ці місяці в Парижі були марнуванням часу і грошей, йому відкривається зміст поняття “марнувати” (*dissipate*), тобто перетворювати щось у ніщо. *Dissipation, dissipate, waste, throw away, lavish, pay, part with money* – марнотратство стає синонімом Парижа.

У порівнянні з Парижем Прага виступає у ролі міста-раю, де може стати можливим переродження головного героя, де він має надію на нове майбутнє. Якщо у Парижі його домівкою був готель (включення заголовка через повтори урбоніма *hotel*), Прага пропонує йому можливість знову знайти дім (включення *home, house, a new apartment*). Місто-рай для Чарлі це насамперед дім, сім'я, його дочка. Намагаючись повернути дитину, яка перебуває під опікою сестри Хелен, він хоче повернути собі втрачену гідність (Гонорія, ім'я дівчинки, відсилає нас до англійського "honor" – гідність). Але ця його спроба закінчується невдачею, покарання за аморальне, розпусне життя спіткало його так само, як алегоричний образ давнього міста.

Позачасовий досвід оповідання становить топос Парижа-Вавилона. При цьому важливу роль відіграє топоніміка Парижа як втілення міфологеми (*the Boulevard des Capucines, the Place de la Concorde, the Avenue de l'Opera, the Rue Palatine, the Rue Pigalle, the Place Blanche, the Rue Blanche, the Rue Saint-Honoré, the Rue Bonaparte, the Étoile, Left Bank, Monmartre, the Seine*). Окрім *the Rue Palatine*, вулиці, де мешкає дівчинка та її родичі, і *the Rue Saint-Honoré*, де Чарлі купував для неї іграшки, решта вулиць знаходиться на правому березі Сени, у центрі Парижа, де сконцентровані розважальні заклади та навіть будинки розпусти.

Квартал Монмартр тісно пов'язаний з історією літератури та мистецтва [6]. Він був і залишається центром розваг, де процвітає нічне життя в різноманітних барах і ресторанах. Млини, які колись поставляли дешеву муку всьому Парижу, поступово ставали своєрідними центрами веселощів. У кінці XIX ст. у кафе, кабаре та інших закладах Парижа любили збиратися художники, письменники, поети і їх шанувальники. Нічне життя кварталу бурлило в найвідомішому з них, кабаре "Мулен Руж". Тут виконували фривольний танець канкан і вперше станцювали стриптиз.

Свої творчі майстерні відкривали на Монмартрі найбільш відомі художники тієї епохи. Своєю славою легендарний "Мулен Руж", без сумніву, завдячує одному із постійних відвідувачів – художнику Анрі де Тулуз-Лотреку, який доволі часто зображував на своїх картинах повій та життя монмартрських кабаре.

Неподалік від відомого кабаре – Пігаль – район червоних ліхтарів у Парижі, що знаходиться навколо площі Пігаль. А прилеглі до них провулки заповнені борделями. Така топоніміка, використана в тексті, підтверджує, що Париж представляється сучасним Вавилоном.

З однієї сторони топоніми твору допомагають ідентифікувати та характеризувати місце дії, створити і підтримати ілюзію справжності світу оповідання. Адже Париж – це реалістично достовірне місто, зображене у певний історичний період. Але в той же час завдяки заголовку досить реалістичне місто перетворюється у місто-міф, яскраво проявляється наскрізний образ міста-хвойди. Таким чином, алегорично завуальований топонімом образ у заголовку роз'яснюється в тексті.

Маркером паризько-вавилонського топосу є французькі слова, що включені до лінгвопростору Фіцджеральда (*chasseur, bistros, façade, strapontin, arabesques, cocottes, rendezvous, maître d'hôtel, brasserie, épinards, chou-fleur, haricots, vaudeville, madame, quais, Béarnaise, Breton, pneumatique, piquant, bonne à tout faire*) і навіть

цілі речення французькою (*Qu'elle est mignonne la petite? Elle parle exactement comme une Française*) [14, 237]. Однак слід відзначити використання англійського визначеного артикля з лексемами *Rue, Avenue* тощо і їх написання з великої літери, нехарактерне для французької мови.

У цьому досвіді також проявляються факти із культурного минулого, зокрема згадування ім'я Жозефіни Бейкер, афроамериканської танцівниці і співачки, яка з великим успіхом виступала у Парижі в кінці 20-х років (*He bought a strapontin for the Casino and watched Josephine Baker go through her chocolate arabesques*) [14, 236]. Мелодія, яку можна було почути в якості автомобільного сигналу в Парижі, "La Plus que Lente" асоціюється з Дебюссі, французьким композитором кінця XIX – початку XX століття, відомого своїми творами "Ноктюрни", "Море" тощо (*the cab horns playing endlessly the first few bars of Le Plus que Lente*) [14, 234].

Філософствування на життєві теми, використання позачасових сентенцій теж характерна особливість цього досвіду (*When a woman gets an idea in her head; Family quarrels are bitter things. They don't go according to any rules. They're not like aches or wounds; they're more like splits in the skin that won't heal because there's not enough material*) [14, 245, 248].

Паризький топос імплікується семою "vice". Повтори *dance, drink, drugs, kiss, nothing to do, sinner, stole, cocottes* топоніми *Monmartre* і *Pigalle* міфологізують його і наближують до розпусного Вавилону.

Зобразивши на схемі три досвіди просторово-часового топосу, ми бачимо, що якщо на початку аналізу заголовок імпліцитно проектувався на зміст тексту, то після семантичної модифікації сам текст проектується у заголовок. Складники "розкіш", "марнотратство" і "порок" знову згортаються у "Вавилон".

Таким чином, проаналізувавши текст короткого оповідання Ф. Скота Фіцджеральда "Повернення у Вавилон" крізь призму його заголовка, ми прийшли до **висновку**, що заголовок грає визначальну роль у формуванні топосу твору. Він бере безпосередню участь у створенні художнього часу і простору, є його ядерним елементом.

З'ясування специфіки заголовка в аналізі художнього тексту, зокрема у формуванні міського топосу, відкриває нові **перспективи** у вивченні англомовного оповідання першої третини ХХ ст.

Література

1. Англо-український словник власних назв та імен / [уклад. Т. Олійник]. – Тернопіль : Підручники & посібники, 2000. – 206 с.
2. Белявский В. А. Вавилон легендарный и Вавилон исторический / В. А. Белявский. – М. : Мысль, 1971. – 319 с.
3. Белявский В. А. Тайны Вавилона / В. А. Белявский. – М. : Вече, 2001. – 320 с.
4. История древнего мира : античная мифология. Библиейские сказания и понятия, исторические факты / [ред.-сост. : М. М. Подзорова, В. А. Серганова]. – М. : Современник, 1997. – 320 с.
5. Кухаренко В. А. Интерпретация текста / В. А. Кухаренко. – М. : Просвещение, 1988 – 192 с.
6. Монмартр – “Гора святого мученика” [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://euguide.ru/1436.html>.
7. Николина Н. А. Филологический анализ текста / Н. А. Николина. – М. : Академія, 2003. – 256 с.
8. Никонов В. А. Введение в топонимику / В. А. Никонов. – М. : Наука, 1965. – 178 с.
9. Топоров В. Н. Заметки по реконструкции текстов / В. Н. Топоров // Исследования по структуре текста. – М. : Наука, 1987. – С. 99–132.
10. Тураева З. Я. Лингвистика текста / З. Я. Тураева. – М. : Просвещение, 1986. – 126 с.
11. Фоменко Е. Г. Типологическое в идиостиле Джеймса Джойса : монография / Е. Г. Фоменко. – Запорожье : ЗГУ, 2004. – 329 с.
12. Фоякова О. И. Имя собственное в художественном тексте / О. И. Фоякова. – Л. : Ленинградский государственный университет, 1990. – 103 с.
13. Bradbury M. The modern American novel / M. Bradbury. – Oxford : Oxford University Press, 1983. – 209 p.
14. Fitzgerald F. S. Selected short stories / F. S. Fitzgerald. – Moscow : Progress Publishers, 1979. – 357 p.
15. The new American Roget's college thesaurus in dictionary form. – Toronto : The New American Library. – 414 p.

Анотація

У статті досліджується міський топос англомовного тексту короткого оповідання через його заголовок. “Повернення до Вавилону” Ф. Скота Фіцджеральда розглядається через текстову складову топосу локально-часової єдності, що передбачає три види досвіду: минулий, епіфанічний і симультанний позачасовий. Заголовок включається у кожний досвід і являється вихідним у розкритті локально-темпоральної перспективи. Він відіграє важливу роль у формуванні міського топосу художнього тексту.

Ключові слова: заголовок, просторово-часовий топос, коротке оповідання, топонім, міфологема.

Аннотация

В статье исследуется городской топос англоязычного текста короткого рассказа через его заголовок. “Возвращение в Вавилон” Ф. Скотта Фитцджеральда рассматривается через текстовую составляющую топоса локально-временного единства, что предполагает три вида опыта: прошлый, эпифанический и симультанный вневременной. Заголовок включается в каждый опыт и является определяющим в раскрытии локально-темпоральной перспективы. Он играет важную роль в формировании городского топоса художественного текста.

Ключевые слова: заголовок, пространственно-временной топос, короткий рассказ, топоним, мифологема.

Summary

The article studies the urban topos of the English short story text through its title. "Babylon Revisited" by F. Scott Fitzgerald is explored through topos of spatial-temporal simultaneity, which is transmitted by three types of experience: past, epiphanic and timeless experience. Title is included into every experience and it is significant in revealing local-temporal perspectives. It plays an important role in the forming of urban topos in a fiction text.

Keywords: title, local-temporal topos, short story, toponym, mythologeme.

УДК 811.111–9.08:81'44

Фоменко Е.Г.,
доктор филологических наук,
Классический приватный университет

ГОРОДСКОЙ ТОПОС В "ДУБЛИНЦАХ" ДЖЕЙМСА ДЖОЙСА: СИНХРОНИЗАЦИЯ ПРОСТРАНСТВЕННОЙ ОДНОВРЕМЕННОСТИ

Междисциплинарный, интегральный подход к художественному тексту является отличительной чертой современной научной парадигмы, в которой доминируют коммуникативные и когнитивные представления о тексте [5, 81]. Изучение когнитивных аспектов идиостиля писателя предполагает моделирование языка художественного текста, в котором пространство и время образуют самостоятельную составляющую. В нашей концепции идиостиля писателя, развивающей функционально-типологическую лингвистику текста, референтная область ПРОСТРАНСТВА и ВРЕМЕНИ моделирует параметры, свойства, очертания, контуры пространства и времени в художественном дискурсе.

Актуальность рассмотрения городского топоса в языке идиостиля Джеймса Джойса определяется рядом причин. Во-первых, в академических трудах по Джойсу городской топос "Дублинцев" традиционно описывается в состоянии паралича [7, 121]. В таком прочтении остаются в стороне многомерные ассоциации, которые вторят кружению по городским улицам в пространственной одновременности дублинского топоса. Если паралич усматривается в тупиковой улице с нежилым особняком в "Аравии" или в заброшенном заводе в "Несчастном случае", то его нет в жилом квартале, выросшем на пустыре ("Эвелин") или в роскошной суете модного ресторана, где встречается с эмигрировавшим другом Крошка Чандлер ("Облачко"). Во-вторых, городской топос Дублина усиливает антагонизм культурного контекста [11, 15] по отношению к горожанину, выступающему винтиком в неподвластном ему урбанизированном механизме [9]. Недаром именно фигуры танца лансье, завезенного в Ирландию из викторианской Англии, сопровождаются словесной перепалкой в отношении националистических перекосов ("Мертвые"). В-третьих, поскольку "сознание невозможно понять посредством лингвистического исследования текста" [3, 40], в городском топосе можно найти то, что